

[Krise rodiny v moderní společnosti (1)]

Již delší čas lze v moderní společnosti pozorovat krizi rodiny. Není to sice jediný krizový moment této společnosti, ale je nepochybně velmi významný právě proto, že rodina představuje jednak mikroklima nezbytné pro vyrůstání dítěte v člověka, jednak *topos* nejvlastněji lidských vztahů, z nichž žije a musí žít i společnost jako celek. Krize rodiny byla provázena a snad dokonce připravována izolací tzv. nukleární rodiny, která byla zbavena svého přirozeného osvětí a je dnes jaksi nahá a bez nárazových polštářů přímo vystavena všem společenským, a zejména institucionálním (zejména zase státním) tlakům. Všechno se zdá ukazovat, že v budoucnosti rodina těmto tlakům podlehne, nenajde-li způsob, jak se posílit, jak se stát silnější, jak se o něco opřít apod. Nukleární rodina je příliš malá a nejčastěji je založena na citových vztazích, tedy na základně velmi nejisté, protože značně proměnlivé. Děti jsou s postupujícím věkem ve stále volnějším vztahu k rodičům, rodiče jim začínají být s nastávající dospělostí zhusta jen na obtíž (jejich užitečnost má pouze materiální povahu – příspěvek na domácnost, ohlídání dětí apod.); ostatně sám stát („společnost“) si na děti dělá velmi brzo nároky tím, že jakoby sám vybavuje rodiče právy a povinnostmi, pokud jde o jejich děti, a že neváhá před intervencemi, pokud výchova neprobíhá směrem pro stát (pro „společnost“) žádoucím. Tak dochází k tomu, že rodina se nemá oč opřít ve svých krizových situacích, a na druhé straně k tomu, že intervencím zinstitutionalizované „společnosti“, tj. státu, nestojí v cestě žádné překážky. Rodina je snadno zranitelná zvenčí a zevnitř je pohříchu většinou postavena na vratkých a problematických základech.

Cesta nápravy, cesta ven z této nepříznivé situace je sice nejvýš potřebná, ale zatím naprosto nejasná, neprůhledná a nepřehledná. Lze se pokoušet jen o odhady perspektiv a budoucích trendů. Odtud je ovšem zřejmé, že nutně musí sít varovné hlasy moralistů konzervativně zaměřených. Kde není jasná cesta kupředu, ozývají se vždy hlasy volající po návratu k starým jistotám. Ale všechny takové výzvy jsou zcela bezpředmětné, protože zapominají na základní skutečnost: jestliže je rodina v krizi, pak je to proto, že staré normy a principy už nestačí, a pak je marné volat k návratu. Nechme proto zatím tyto konzervativní hlasy stranou a pokusme se alespoň globálně pohlédnout do problematiky možného budoucího vývoje rodiny a rodinných vztahů. Je to půda nepochybně dost nejistá, ale vstoupit na ni musíme, chceme-li jednat odpovědně.

Předně je jasná jedna věc: je-li nukleární rodina malá, je třeba vytvořit jí znovu nějaké zázemí, posílit ji tím, že bude zapojena do širšího, většího, mohutnějšího společenství, o něž se bude moci opírat a kterým na druhé straně nebude ohrožena, redukována ani zeslabována.